

АРХІТЕКТУРА БЕЗБАР'ЄРНОСТІ, ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПРОЄКТУВАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ

¹Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній роботі розглянуто роль архітектури безбар'єрності як необхідної умови проєктування реабілітаційних центрів. Розкрито основні принципи організації зовнішнього середовища закладів. Розкривається важливість безперешкодного доступу до будівлі як передумови ефективної реабілітації та рівних можливостей користування об'єктом.

Ключові слова: архітектура безбар'єрності, реабілітаційний центр, зовнішнє середовище, доступність, пандус, навігація.

Abstract

This work examines the role of barrier-free architecture as a necessary condition for the design of rehabilitation centers. The main principles of the organization of the external environment of institutions are disclosed. The importance of unhindered access to the building as a prerequisite for effective rehabilitation and equal opportunities to use the facility is revealed.

Keywords: barrier-free architecture, rehabilitation center, external environment, accessibility, ramp, navigation.

Вступ

Реабілітаційні центри призначені для відновлення фізичних функцій, адаптації після травм або операцій і підтримки автономності пацієнтів. Ефективність лікування залежить не лише від медичного обладнання та процедур, а й від того, наскільки доступним і безпечним є простір навколо будівлі. Зовнішнє середовище стає першим бар'єром або першим елементом комфорту для пацієнта, тому його організація є критично важливою при проєктуванні. Архітектура безбар'єрності забезпечує рівний доступ до центру, дозволяючи людям з обмеженими фізичними можливостями самостійно переміщуватися від громадських зупинок, через під'їзди і територію, до входу у будівлю. Метою дослідження є визначення принципів та розроблення підходів до формування безбар'єрного зовнішнього середовища реабілітаційних центрів, яке забезпечує безпечний, комфортний і доступний простір для пацієнтів з різними фізичними можливостями.

Результати дослідження

Реабілітаційні центри відіграють надзвичайно важливу роль у відновленні фізичного та емоційного стану людей після травм, операцій або важких життєвих обставин. У сучасній концепції таких закладів головним стає не лише медичне обладнання та професіоналізм лікарів, а й середовище, у якому проходить відновлення пацієнтів [1]. Ефективність роботи реабілітаційних центрів значною мірою залежить від організації доступного та безпечного простору, починаючи з зовнішнього середовища, що стає першим елементом комфорту або перешкодою для пацієнта.

Безбар'єрність у архітектурі — це створення простору, де всі люди, незалежно від фізичних можливостей, можуть пересуватися без перешкод і користуватися будівлею та її територією

самостійно і безпечно. Для реабілітаційних центрів безбар'єрність є критичною умовою, оскільки більшість пацієнтів мають тимчасові або постійні обмеження рухливості та потребують спеціально організованих маршрутів, входів і зовнішніх зон для прогулянок та відпочинку. Правильне планування зовнішнього середовища під час проєктування гарантує безпеку, комфорт і підтримує психологічний стан пацієнтів, що сприяє їхній мотивації до відновлення.

При проєктуванні центрів особлива увага приділяється маршруту від громадської зупинки до території закладу. Тротуари повинні бути рівними та безпечними, мінімально перетинатися з транспортними потоками і включати тактильні елементи для людей із порушенням зору. На території центру важливо організувати простори для прогулянок та відпочинку, які будуть зрозумілими, оглядовими та безпечними, забезпечуючи комфорт як для індивідуального, так і для групового відпочинку [2]. Вхідні групи передбачають доступ для пацієнтів, доставлених санітарними автомобілями, на рівні тротуару, щоб полегшити транспортування лежачих осіб. Вхід повинен мати достатню ширину для одночасного обслуговування двох автомобілів і обладнується легкими у використанні або автоматичними дверима. Відповідно до ДБН В.2.2-40:2018 "Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення" вертикальні комунікації, такі як сходи та пандуси, проєктуються з урахуванням безпечного пересування маломобільних пацієнтів і транспортування лежачих осіб [4]. Сходи обладнують поручнями та контрастними позначками, а пандуси мають плавний ухил і достатню ширину для самостійного пересування на візках. (Рис.1).

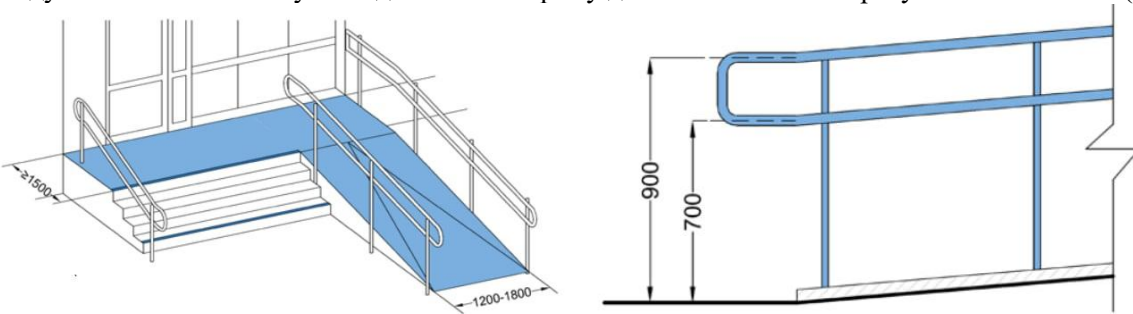

Рис.1. Схема пандусу з поручнями [3]

Хоча зовнішнє середовище є головним елементом безбар'єрності, внутрішні приміщення також потребують відповідного планування: широкі коридори та двері, чіткий візуальний контраст, маркування, ергономічні меблі та місця для сидіння забезпечують безпеку, комфорт і ефективність реабілітаційного процесу.

Висновок

Безбар'єрність зовнішнього простору є невід'ємною умовою проєктування реабілітаційних центрів. Вона забезпечує безпечне, комфортне і самостійне пересування пацієнтів, від входу на територію закладу до будівлі, і сприяє ефективності реабілітаційних процесів. Продумане планування маршрутів від громадських зупинок, організація території для прогулянок і відпочинку, доступні входи та вертикальні комунікації — усе це створює інклюзивне середовище для людей з різними фізичними можливостями. Безбар'єрна архітектура зовні будівлі формує перший рівень комфорту та безпеки пацієнтів, а внутрішні простори з відповідним обладнанням та маркуванням доповнюють цілісний підхід до доступності та ефективної реабілітації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ковбасюк Д. КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ. Міжнародна науково-практична інтернетконференція «Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи (МН-2025)», м. Вінниця: ВНТУ, 2025. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2025/paper/viewFile/22412/18569>
2. Безбар'єрність у реабілітаційних центрах : посібник / команда урбан-бюро Big City Lab ; Міністерство охорони здоров'я України. — Київ : МОЗ України, 2023.-63.

3. Безбар'єрність та інклюзивність в роботі Центрів надання адміністративних послуг : методичний посібник / Центр медіареформи. — Київ, 2023. —80.

4. ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. — Київ : Міністерство розвитку громад та територій України, 2025. —102.

Ковбасюк Дарія Олександрівна- студентка групи БМ-22б, факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця. Email: kovbasukdasa3@gmail.com.

Назаренко Олександр Олександрович – асистент кафедри будівництва, міського господарства та архітектури, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: nazarenko@vntu.edu.ua

Науковий керівник: Хороша Оксана Іванівна – кандидат архітектури, доцент кафедри будівництва, міського господарства та архітектури, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: korosha@vntu.edu.ua.

Kovbasiuk Dariia - student of group BM-22b, faculty of construction, civil and environmental engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. Email: kovbasukdasa3@gmail.com .

Nazarenko Oleksandr Oleksandrovych – assistant at the department of construction, urban and architectural Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: nazarenko@vntu.edu.ua

Supervisor: Khorosha Oksana - PhD, senior lecturer of department construction, urban and architectural Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: korosha@vntu.edu.ua .